

Elster og det irrasjonelle

//

//]]]]> //]]>

Emosjonaliteten og det irrasjonelle er blitt viktigere for filosofen og samfunnsforskeren Jon Elster, skriver Rune Slagstad i [Morgenbladet](#).

Slagstad har redigert festskriftet [Elster og sirenenes sang](#), som kommer ut i anledning Elsters 70-årsdag 22. februar. Mens mange forbinder Jon Elster med analytisk marxisme, økonomi og teorien om rasjonelle valg, peker Slagstad på at det irrasjonelle etter hvert har kommet i forgrunnen.

Emosjonaliteten har fått en sentralitet i Elsters senere studier som den ikke hadde tidligere. Men Elster er for fortrolig med følgene av sirenenes forførende sang til å ville gi seg emosjonaliteten i vold, sånn uten videre. Derfor insisterer han på rasjonaliteten som en motkraft til irrasjonaliteten. Men han ser ingen annen form for rasjonalitet enn den instrumentelle rasjonaliteten som teorien om rasjonelle valg beror på. De fenomenene Elster i de senere årene har nærmet seg, fordrer utvilsomt et rikere språk enn det denne teorien har å tilby. For Elsters filosofiske prosjekt er teorien

om rasjonelle valg blitt en vitenskapelig tvangstrøye.

Jon Elster har, med sin forkjærlighet for den angloamerikanske, analytiske tenkningen gjennom hele sitt intellektuelle liv, ført en utrettelig kamp mot «sjarlataner» og «tåkefyrster». Det har vært en beundringsverdig kamp som utvilsomt har hatt, og har, sin berettigelse – innen sine grenser. Nå vil jeg ikke påstå at Elster i sin sjarlatanjakt alltid har holdt samme høye presisjonsnivå som i sitt forfatterskap for øvrig. Viktigere er det følgende: Så lenge Elster var viss på at teorien om rasjonelle valg (eller spillteori) ville bli den nye samfunnsvitenskapelige overteorien, kunne han nøye seg med ganske summariske avvísninger av alternative teoretiske tradisjoner. Et av mine ønsker for jubilanten kan formuleres slik: Etersom han nå mer og mer har innsett begrensningen ved den teorien han tidligere var viss på ville bli den suverene innen filosofi og samfunnsforskning, skulle jeg ønske at han var noe mer ydmyk overfor alternative tilnærminger; ikke alle, men noen.

Ikke minst tror jeg Elsters egen teoretiske utvikling ville blitt beriket ved en mer inngående nærkamp med Nietzsche, som han har gått i en stor bue utenom. Mer enn kanskje noen annen filosofisk retning er det i den nietzscheanske tradisjon en har tatt inn over seg Elsters nye tematikk. Det er interessant nok også i denne tradisjonen Elster gjerne finner sine «sjarlataner», i første rekke blant nietzscheanerne i fransk filosofi og sosiologi, blant annet Georges Bataille og Michel Foucault. Det er i denne tradisjonen Elster med sine nyeste arbeider omkring irrasjonalitet og emosjonalitet i sin substans på mange måter hører hjemme, selv om han egentlig ikke vil vite av den.

Hele artikkelen kan leses på Morgenbladets [nettsider](#)

//

//]]]]> //]]>